

ciókat színvonalasabbá tessük. Szabadidőnkben sokat olvastunk. A tanfolyam elején az iskola vezetősége mindannyiunknak külön egyéni olvasási tervet állított össze nagy gondal — a kötelező olvasmányok mellett ennek is igen nagy hasznát vettük.

— Hetenként egy délutánt gyakorlati munkával töltöttünk kint egy-egy könyvtárban; én például a MÁVAG ifjúsági könyvtárába jártam. Különösen jó iskola volt ez nekem: a gyermekolvasók mohó olvasási vágyán mérhetem le igazán: milyen hatalmas felelősség nyugszik a könyvtáros vállán tekintetben, hogy miként irányítja »ügyfelei« olvasmányainak gondos megválogatásával az új magyar olvasóközönység szellemi feléledését.

— Talán ez a felelősségérzet a legtöbb, amit ennek a tanfolyamnak köszönhetek...

S még egyet! — világn fel a tekintete. — Az új magyar irodalom megismerését! Resztkedve vallom be, hogy csak itt ismerkedtem meg alaposabban az új magyar irodalom műveivel — de büszkén vallom, hogy itt szerettem meg. További könyvtárosi munkám során igyekszem majd ezt a szeretetet az olvasókba is átépíteni.

— További tervek?

Csizmazia Ilona és Szabó Margit egymásra néznek. Aztán — látszik: mindkettejük nevében — Csizmazia Ilona válaszol:

— Mindketten itt határoztuk el, hogy jelentkezünk a Könyvtárosképző Főiskola levelező-tagozatára. Ez az öt hónap csak a kezdet volt: az elkövetkező esztendőben tovább akarunk tanulni!

BÁRANY TAMÁS

Hogyan foglalkozunk a sajtóval a könyvtárban?

Ha a könyvtáros valóban felelősségtudattal akar részt venni a szocialista építésben, akkor nem nélkülözheti a felvilágosító munkának azt a komoly, pótolhatatlan eszközt, amelyet az időszaki sajtó termékei, a hírlapok és folyóiratok képviselnek. Ezeket — írta Lenin »Mivel kezdjük« c. alapvető cikkében — »ahhoz az állványhoz lehet hasonlítani, amelyet az építő ház körül emelnek, s amely megjelöli az építmény körvonalait, megkönyvíti az érintkezést az egyes építőmunkások között, segítségükre van a munka elosztásában és a szervezett munka útján elért közös eredmények áttekintésében«. Sztálin az OK(b)P XII. kongresszusán így határozta meg a sajtó szerepét: »A sajtó nem tömegapparátus, nem tömegszervezet, mindazonáltal megfoghatatlan kapcsolatot létesít a párt és a munkáosztály között — olyan kapcsolatot, amelyet tekintve nem gyengébb, mint bármely tömegjellegű közvetítő apparátus. A sajtó a legerősebb fegyver, amelynek segítségével a párt a maga, neki szükséges nyelven minden nap, minden órában beszél a munkáosztályal. Más eszköz a párt és az osztály közötti szellemi kapcsolat létesítésére, más ilyen rugalmas apparátus nincsen sehol sem.«

A Szovjetunió nagy vezetőinek figyelemztetését követve a szovjet könyvtárak kiterjedt mértékben foglalkoznak az időszaki sajtóval. Az Orosz Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaság minisztertanácsának 1946-ban a körzeti és falusi könyvtárak megerősítését szolgáló intézkedéseiről hozott határozata értelmében a körzeti és falusi könyvtárak gyarapítására ki-

utalt pénzüsszezből 60 százalékot a könyvkollektorral kötött szerződés alapján központi beszerzésre használnak fel, míg a fennmaradó 40 százalék helyi könyvvásárlásra, elsősorban pedig hírlapok és folyóiratok előfizetésére szolgál. A folyóiratok és újságok évi előfizetési díjára rendszerint a könyvtár állományának kiegészítésére felvett összeg 15—20 százaléka jut. A könyvtárak többnyire egész évre adják fel a folyóiratrendeléseiket; az egyes számok pontos beérkezéséről kartotékot vezetnek, ha egyik vagy másik folyóiratszám nem érkezik be vagy késik, azt az illetékes postahivatálnál vagy közvetlenül a kiadónál azonnal megsűrgetik.

A sajtóval való foglalkozásban mintául szolgál a Szovjetunió Lenin-renddel kitüntetett moszkvai Allami Lenin-könyvtár. Folyóirattermét állami és pártfunkcionáriusok, szakemberek, diákok és önképzéssel foglalkozó olvasók egyaránt látogatják. A folyóiratteremben a sajtótermékek legújabb számai a polcokra jól láthatóan vannak kitéve és szabadon használhatók. A cikkek közötti tájékozódást annotált cikk-katalógus könnyíti meg. A folyóiratteremben tartják — a gyermek- és ifjúsági osztály meg a ritka könyvek osztálya mellett — a legtöbb előadást. Itt rendeznek találkozót a szerkesztőségek tagjai és a könyvtár olvasói között. 1948-ban 43 előadást tartottak a folyóiratok és újságok anyagából témák szerint: »A világ haadó írói a békeért«, »A népi demokráciák államrendszerek«, »A mai Anglia«, »A szovjet ember ébersége« és más hasonló témák köré csoportosítottak az előadások.

A Szovjetunió városi könyvtáraiban szintén rendszeres beszámolókat tartanak a folyóiratokról az olvasók számára. A népművelési munkások moszkvai aktív-értekezletén 1950. július 12-én a legjobbként kiemelt kimirű városi könyvtár a legérdekesebb folyóiratcikkek címeiről kis kartonlapokat készít, ezek rekeszekben vannak elhelyezve közös felirattal: »*Olvasóink az újságok és folyóiratok politikai, történelmi, műszaki, természettudományi cikkeit, a szépirodalmi könyvekre vonatkozó ismertetéseket.*« A kartonlapokat a rekeszekben szabályos időközökben cserélik, mindig a legújabb cikkeket ajánlják; a kivett kartonokat elteszik a katalógust készítenek belőlük, amelyet főleg a párt-aktívák használnak munkájukban. Az újságcikkeket kivágyják és egy vírágléknél alatt helyezik el »*A hét eseményei*« címmel.

De nagy gonddal gyűjtik a folyóiratokat a kisebb, falusi könyvtárak is. A moszkvai területhez tartozó rübolovi falusi könyvtár számára a »Borec« kolhoz több mint ezer rubelt utalt ki a folyóiratok beszerzésére; egyedül ennek a falusi könyvtárnak 30 különböző folyóirat és 11 napilap jár. A sztariopoli kerületi könyvtárban minden héten »irodalmi keddek« rendeznek; ezeken tájékoztatják az olvasókat a bel- és külpolitikai kérdésekről, a legújabb tudományos problémákról, a helyi írók alkotásairól. És még hosszan lehetne beszélni arról, hogy miképpen nevelik az újságok és folyóiratok olvasására a szovjet ifjúságot, a gyermekeket, kiknek számára a szépen illusztrált ifjúsági lapok a gyermekkönyvtárak szabad polcain kínálják legfrissebb számaikat.

MILYEN LAPOKAT GYUJTSÜNK?

A szovjet könyvtárak tapasztalataiból nekünk, magyar könyvtárosoknak is le kell vonnunk a tanulságokat. A folyóiratok és hírlapok gyűjtése nálunk — a tudományos könyvtárakat és a legnagyobb tömegkönyvtárakat, meg néhány megyei és üzemi könyvtárt kivéve — még elhanyagolt terület. Jellemző a mult magyar könyvtárpolitikájára, hogy a felesztabadulás előtt legnagyobb könyvtárunknak, az Országos Széchényi Könyvtárnak sem volt folyóiratolvasó helyisége. Az olvasók vezetésében, a könyvtáros nevelőmunkájában eddig alig-alig juttattunk szerepet a sajtónak. Riaka kivétel az olyan üzemi könyvtár, mint a Beloiannisz-gyáré, amelyben két példányban is megvannak a bel- és külföldi sajtótermékek. Az is előfordul, hogy egyes könyvtárak a folyóiratok régi, bekötött évfolyamait gyűjtik, de újakra nem fizetnek elő. Pedig az időszakai sajtó egyik legfontosabb sajtósága az aktualitás: az olvasó az időszerű, a legfrissebb

eseményeket, a tudomány, a műszaki haladás legújabb eredményeit keresi bennük. Ez persze nem jelenti azt, hogy az ellenkező túlzásba essünk — ami szintén előfordul — és csak az éppen futó évfolyamot járassuk, a befejezetteket pedig engedjük elkallódn.

Hogyan válogassunk a hírlapok és folyóiratok között? A magyar sajtó termékeinek száma félezer, az egész világsajtó, a világ összes lapjainak száma több száz-ezerre rög. Természetes, hogy gyűjtésünk-nél még megközelítőleg sem törekedhetünk teljességre, válogatnunk kell a lapok között. A válogatásban két szempontot kell figyelembe vennünk: a hírlapok és az üzemi lapok közül azokat gyűjtjük, amelyek könyvtárunk székhelyén, annak közlelbi vagy távolabbi körzetében, esetleg járásában vagy megyéjében jelennek meg; a folyóiratok közül azokat, amelyek könyvtárunk profiljának, közönsége összetételének és érdeklődési körének megfelelnek. A párt és az állam, valamint a tömegszervezetek vezető lapjainak — *Szabad Nép, Társadalmi Szemle, Népszava* stb. — lehetőleg minden könyvtárban meg kell lenniök. Ugyanígy az ifjúsági és a női lapoknak, valamint a békeharc vezető folyóiratainak: *Tartós békéért, Népi Demokráciáért!, Béke és Szabadság.*

HOGYAN TARTSUK NYILVAN A FOLYÓIRATOKAT ÉS HIRLAPOKAT?

Erre a kérdésre itt nem tudunk részletesen felelni, csak néhány általános szabályt adunk. A hírlapok és folyóiratok nyilvántartásának megvannak a maga szabályai és ezek sok tekintetben mások, mint a könyvekéi. Azért mások, mert a folyóiratok nem egyszerre, befejezetten jelennek meg, mint a könyvek, hanem időközönként, füzetek, számok formájában. Nagyon lényeges a folyóiratok számonkinti nyilvánlariása: legcélszerűbben használható erre a nemzetközi alakú karton, lehetőleg öfnyomással, amelyen az egyes számok beérkezését egy-egy előnyomott kockán tudjuk megjegyezni. Ha egy folyóirat hetenkint jelenik meg, egy évben 52 kockára van szükségünk. Ha egy kocka üresen marad, rögtön látjuk, hogy a szám nem érkezett be, reklamálnunk kell. A leltári naplóba csak az év végén vezetjük be a lezárt és lehetőleg bekötött évfolyamokat.

A leltár nyilvánlartartás kartotékian kívül kell, hogy katalógusunk is legyen a folyóiratokról, éppügy, mint a könyvekről. A folyóiratot akkor katalogizáljuk, amikor egy évfolyam vagy kötet együtt van. A katalóguscédulának legalább a következő adatokat kell tartalmaznia: 1. Cím. 2. Megjelenési hely. 3. A könyvtárban meg-

levő évfolyamok. 4. Az esetleges címváltozás. Ott, ahol kevés a folyóirat, a folyóiratok katalóguscéduláit a könyvekével egy betűrendbe oszthatjuk be. Nagyobb könyvtárakban azonban, vagy ahol nagy a folyóiratok száma, külön folyóiratkatalógus szükséges.

HOGYAN HASZNÁLJUK FEL A HÍRLAPOKAT ÉS FOLYÓIRATOKAT?

Ez valamennyi kérdés közül a leglényesebb, itt találjuk szemben magunkat a legtöbb feladattal. A könyvtárosnak támogatnia kell a sajtó agitációs és szervező munkáját. A hírlapoknak és folyóiratoknak azonban saját szervezetük van — szerkesztőség, kiadóhivatal, terjesztés — és ezt a szervezetet a könyvtárosnak erősítenie kell, nem keresztezni. A könyvtár nem pótolhatja azt a folyóiratot, amelyet az olvasó a maga számára közvetlenül járát. Egyik első feladatunk tehát éppen az, hogy felhívjuk az olvasó figyelmét arra, milyen folyóiratok is vannak, melyeket érdemes rendszeresen olvasnia. A szocialista állam hírlap- és folyóiratkiadása tervszerű, a dolgozók minden rétege számára olyan sajtótermékeket ad ki, amelyek őt munkájában segítik, a társadalom építő törekvéseiben való helytállásra megtanítják. A könyvtáros első feladata tehát, hogy az olvasót elvezesse az őt érdeklő sajtótermékhez. Fel kell hívnia rá az olvasó figyelmét: az olvasóteremben szabad polcokra, szembetűnő helyre kell kiállítania a folyóiratokat. Ha erre nincs helyük, legalább a kölcsönző helyiségben legyen egy asztal a folyóiratok új számainak. Ezt sok népkönyvtárban már megvalósították: amíg a könyvtáros egy olvasóval foglalkozik, a várakozók kezükbe veszik és olvassák a friss folyóiratokat. A legtöbb helyen azonban ezt az egyszerű módszert sem vezették be. Egyik irodalmi folyóiratunk legutóbbi számában fővárosi üzemek dolgozói írják, hogy a több éve fennálló folyóiratot csak most ismerték meg. Ha az üzemi könyvtárban a folyóirat megvolna és jól látható helyen állna, nem kellene azt a dolgozóknak fáradságos munkával »felfedezniük«.

Második feladat: megtanítani az olvasót, hogyan kell hírlapot vagy folyóiratot olvasni. A folyóiratok cikkeit nem úgy olvassuk, mint a könyveket. Nem az a lényeges, hogy a címtől kezdve a hirdetésekig végigolvassuk a lapot, hanem az, hogy értékelve végiggondoljuk az olvasottakat. A helyes módszer az, ha először a cikkeik címeit nézzük át, aztán választjuk ki azt az anyagot, amely bennünket érdekel, vagy amely kitűzött olvasóterünknek megfelel. Ha a mezőgazdaság

gépesítésének kérdéseivel foglalkozunk, vagy a békeharc állásáról akarunk tájékozódni, akkor az újságból elsősorban az erre vonatkozó cikkeket választjuk ki. Azután mélyedünk el egy-egy cikk olvasásába. Olvasás után újra végig gondoljuk a cikk tartalmát, gondolatban kiegészítjük eddigi ismereteinkkel és alkalmazzuk saját helyi viszonyainkra, mindennapi munkánkra.

A harmadik fontos feladat már a tapasztaltabb, gyakorlottabb olvasó segítségét jelenti. Ezek az olvasók rendszeresen olvasnak és maguk is jártnak folyóiratokat. Nem általános tájékoztatást és vezetést kívánnak, hanem elsősorban felvilágosítást olyan cikkekről, amelyek más folyóiratokban jelentek meg, mint amelyet rendszeresen olvasnak. Az ilyen olvasók eligazítását szolgálja a cikk-katalógus: ebben az olvasó tárgykörök vagy szerzők szerint csoportosítva találja meg az őt érdeklő cikkek címét. A cikk-katalógus alapjául szolgálhat az Országos Széchényi Könyvtár által közrebocsátott Magyar Folyóiratok Repertórium a című havi kiadvány. De célszerű, ha a könyvtáros maga válogatja ki a folyóiratokból és egyesíti katalógusban azokat a cikkeket, amelyek olvasóit előreláthatólag érdekelni fogják, elsősorban az irodalmi művekről megjelent ismertetéseket. Ezen a téren hasznos kezdeményezés a Szabó Ervin Könyvtár egyik fiókjában megkezdett »*kritikák bibliográfiája*« — csak helyesebb volna a »*könyvismertetések katalógusának*« nevezni.

Végül használjunk fel minden más rendelkezésünkre álló eszközt a folyóiratok és hírlapok propagálására. Sokszor a folyóiratok vezetik el az olvasót a könyvekhez is. Az Országos Széchényi Könyvtár folyóirattermében a fiatal olvasók gyakran kérik ki az élclapokat. A kérést nem tagadjuk meg, de figyelmeztetjük őket arra, hogy szórakoztató formában megírt tudományos folyóiratok is vannak (pl. *Élet és Tudomány*). Az olvasó lassan megbarátkozik ezekkel is, végül áttér a hasonló tárgyú könyvek olvasására.

Kívánatos, hogy a folyóirat- és újságcikkekről is tartsunk előadásokat, ankétokat, mint a Szovjetunióban. Helyes, ha az ilyen ankétot egy-egy összefoglaló téma köré csoportosítjuk és nem egy-egy folyóiratot ismertetünk. Előre ki kell választani a témát — pl. egy-egy helyi termelési kérdést, a tavaszi mezőgazdasági munkákat, a békekongresszus megvitatását, a szocialista és kapitalista államszervezet közti különbséget, a szocialista választójog, vagy a dolgozóknak az alkotmányban feleltetett más jogainak kérdését — és ismertetni egy-két cikket, amely legújabbban a témáról megjelent. A megbeszélés lezá-

rásánál azután ki kell térnünk arra, hogy mely újság vagy folyóirat segít különösen az illető kérdés tanulmányozásában. Az előadások legyenek rövidke és merítsék anyagukat mindig a hírlapok és folyóiratok legfrissebb számaiból.

A hírlapok és a folyóiratok a könyvtáros

hú segítőtársai felvilágosító és nevelő munkájában. Ha jól használjuk fel őket, közelebb jutunk ahhoz a célhoz, hogy a nemzet minél több »kiművelt emberfője« egyesítsen és hogy kulturális munkánk színvonala egyre magasabb legyen.

DEZSENYI BELA

A Magyar-Szovjet Társaság Központi Könyvtára

A Magyar-Szovjet Társaság II. Kongresszusa és az ezt követő Barátsági Hónap előreláthatóan újabb hitvallás lesz a szovjet és magyar nép megtörhetetlen barátsága mellett. Hogyan készül erre a Magyar-Szovjet Társaság Központi Könyvtára? Miként propagálja a szovjet könyvet, a békeharc és páratlan fegyverét? Milyen eredményeket ért el eddig munkájával és milyen eredmények kivívására tör a Barátsági Hónap alkalmából?

A Magyar-Szovjet Társaság központi székházának első emeletén, díszes, szép teremben helyezték el ezt a könyvtárat, mely több mint 30.000 kötetével méltó részese a magyar kultúrradalomnak, buzgó segítője hazánkban a tudás terjesztésének, a szocializmus építésének. Naponta 70—75 olvasó látogatja az olvasótermet, használja a katalógusokat, gyarapítja itt ismereteit. Tudományos kutatók és írók, szakmunkások és fordítók egyaránt bőséges anyagot találnak a maguk kutatási területein. És szorgalmas látogatói az olvasóteremnek az egyetemi hallgatók is.

A tájékoztató szolgálat naponta számos, néha igen részletes felvilágosítást ad a hozzá fordulóknak, és időnként bibliográfiákat szerkeszt és sokszorosít. A könyvtár egyaránt nyújt segítséget színházi dramaturgoknak, rendezőknek, akik a szovjet színdarabok magyar előadásait készítik elő és műszakiaknak, kiváló szakmunkásoknak. Szlipcsevis István, az ismert sztálinvárosi sztahanovista újjító például ebben a könyvtárban találta megfelelő anyagot — szovjet módszerek ismertetését — a maga újjító vakolási módszerének a kidolgozásához. Es most legutóbb ismét tucatnyi könyvet küldött le neki a könyvtár Sztálinvárosba.

Ebből a példából is láthatjuk, hogy a könyvtár igen jó szolgálatot tesz a szovjet műszaki ismeretek terjesztése terén.

A Barátsági Hónapban nyitja meg a Központi Könyvtár 10.000 kötet szovjet könyvvélkülkülálló kölcsönző osztályát. Beer Margit elvtársnő, a könyvtár vezetője, ki munkálásaival együtt szorgosan dolgozik azért, hogy a kölcsönzés az új osztályban az ünnepléses alkalommal zavár-

tanul megindulhasson, arról számol be, hogy e kölcsönző osztályt, helyesebben külön kölcsönkönyvtárat össze akarják kapcsolni a városzerte folyó orosz tanfolyamokkal, melyeknek hallgatói olvasólapokat fognak kapni az új könyvtárba. A könyvtár a budapesti iskolákban is folytat propaganda munkát, mert az orosz tanuló ifjúságot minél nagyobb számban szeretnék bekapcsolni a kölcsönző forgalmába.

Igen helyesen, a Magyar-Szovjet Társaság Központi Könyvtára másként is magához vonzza az ifjúságot. A kölcsönzőben, a tervek szerint, még a Barátsági Hónapban szovjet mintára helybeni gyermekolvasót létesítenek és a sokszínű képeslapok, illusztrált könyvek és albumok szabad lapozgatása, nézegetése kétségtelenül még jobban meg fogja kedvelteni a gyermekekkel az orosz nyelvű szovjet irodalmat.

A Barátsági Hónap keretében a könyvtár szovjet kapcsolatokat is kimélyíti. Az újonnan összeállított bibliográfiák segítségével két moszkvai könyvtárral lépnek cse-reviszonyba. A dokumentációs, bibliográfiai és rövid biográfia-készítő munka különben is egyik főerőssége, vonzó ereje a Magyar-Szovjet Társaság Központi Könyvtárának, amely tájékoztató szolgálatával épp úgy, mint gazdag anyagával kitaró harcosa a szovjet kultúra magyarországi terjesztésének és így módon a magyar kultúra fejlesztésének.

A Magyar-Szovjet Társaság egyik legutóbbi küldött-értekezletén mondtotta Beregszászi Károlyné, az Egyesült Izzó dolgozója: »A békéért folyó hatalmas nemzetközi harcban méltó helyet foglal el a szovjetbarátok tábora, s köztük a Magyar-Szovjet Társaság. Tagjai tudják, hogy a békéért folyó harc elválaszthatatlan a Szovjetuniótól.«

A Magyar-Szovjet Társaság Központi Könyvtárának minden dolgozója mélyen átérzi ezt és a könyvtárosok munkájukkal, könyvtáruk állandó fejlesztésével határozottan hozzájárulnak a Szovjetunió népének és kultúrájának magyarországi ismertetéséhez, és ezzel tesznek hitet a béke ügye mellett.

MURANYI KOVÁCS ENDRE